

**Hallituksen esitys eduskunnalle esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien sekä radioyri-
tysten suojaamisesta tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen tehdyn varauman peruut-
tamisesta ja ilmoituksen antamisesta sekä WIPO:n esitys- ja äänitesopimukseen liittymisen
yhteydessä annetun ilmoituksen muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmis-
tajien sekä radioyri-tysten suojaamisesta tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen tehdyn va-
rauman peruuttamisen ja uuden ilmoituksen antamisen sekä WIPO:n esitys- ja äänitesopimuk-
seen liittymisen yhteydessä annetun ilmoituksen muuttamisen. Hyväksyessään yleissopimuk-
sen vuonna 1983 Suomi teki siihen kuusi varaumaa, jotka koskivat sopimuksen mukaisen suo-
jan soveltamisalaa ja äänitallenteiden suojan liittymäkriteereitä. Suomi on peruuttanut kaksi
varaumaa vuonna 1994, jolloin neljä varaumaa jätettiin vielä voimaan. Hyväksyessään WIPO:n
esitys- ja äänitesopimuksen vuonna 2005 Suomi antoi ilmoituksen, jonka mukaan Suomi so-
veltaa yleissopimukseen tehtyä äänitallenteiden suojan liittymäkriteereitä koskevaa varaumaa
myös WIPO:n esitys- ja äänitesopimukseen.

Äänitallenteiden suojan liittymäkriteereitä koskevan varauman mukaan Suomessa sovelletaan
vain tallennuskriteeriä. Suomen kansallisessa sääntelyssä on tekijänoikeuslain muutoksella
otettu käyttöön tallennuskriteerin lisäksi kansallisuuskriteeri, mikä edellyttää myös Suomen
asiaa koskeviin kansainvälisiin sopimuksiin jättämien varaumien ja ilmoitusten mukauttamista
vastaamaan kansallista sääntelyä.

Mainittuun yleissopimukseen tehdyn varauman peruuttaminen ja yleissopimuksen soveltamis-
ta koskeva uusi ilmoitus sekä WIPO:n esitys- ja äänitesopimukseen liittymisen yhteydessä an-
netun ilmoituksen muuttaminen ovat tarkoitetut tulemaan voimaan sopimusmääräysten mu-
kaisesti kuusi kuukautta sen jälkeen, kun niistä on ilmoitettu sopimusten tallettajille.

PERUSTELUT

1 Nykytila ja ehdotetut muutokset

Tasavallan presidentti ratifioi 21 päivänä tammikuuta 1983 Roomassa 26 päivänä lokakuuta 1961 tehdyn esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien sekä radioyriyten suojaamista koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 56/1983, jäljempänä Rooman sopimus). Suomen ratifioimiskirja talletettiin 21 päivänä heinäkuuta 1983 Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan.

Äänitallenteiden suojan liittymäkriteereitä koskevan Rooman sopimuksen 5 artiklan mukaan sopimusvaltion tulee myöntää kansallinen kohtelu toisen sopimusvaltion kansalaiselle (kansallisuuskriteeri), toisessa sopimusvaltiossa tallennetulle äänitteelle (tallennuskriteeri) ja ensin toisessa sopimusvaltiossa julkaistulle äänitteelle (julkaisukriteeri). Sopimusvaltio voi 5 artiklan 3 kappaleen mukaisesti ilmoittaa, ettei se sovelle joko julkaisu- tai tallennuskriteeriä.

Ratifioimiskirjan tallettamisen yhteydessä Suomi teki sopimuksen 6, 16 ja 17 artiklan mukaisesti kuusi varaumaa, jotka koskivat radioyriyksille sekä radio- ja televisiolähetysille annettavan suojan soveltamisalaa, korvausvelvollisuutta äänitteiden käyttämisestä julkiseen toisintamiseen, sekä äänitallenteiden suojan liittymäkriteereitä. Rooman sopimus tuli Suomen osalta voimaan 21 päivänä lokakuuta 1983. Rooman sopimukseen tehdyt radioyriyten sekä radio- ja televisiolähetysten suojan soveltamisalaa koskevat 6 artiklan 2 kappaleen ja 16 artiklan 1 kappaleen (b) kohdan mukaiset varaukset peruutettiin ja korvausvelvollisuutta äänitteiden käyttämisestä julkiseen toisintamiseen koskevaa 16 artiklan 1 kappaleen (a)(ii) kohdan mukaista varaumaa supistettiin vuonna 1994, jolloin vastaavasti muutettiin myös sopimuksen voimaansaattamisasetusta (säädöskokoelman n:o 92/1994).

Voimassa olevista Rooman sopimuksen varaumista kolme on tehty sopimuksen 16 artiklan nojalla. Sopimuksen 12 artiklan määräyksiä ei sovelleta äänitteisiin, jotka radioyriyten on hankkinut ennen syyskuun 1 päivää 1961 (16 artiklan 1 kappaleen (a)(i) kohta). Sopimuksen 12 artiklan määräyksiä sovelletaan ainoastaan radio- ja televisiolähetysiin sekä ansiotarkoituksessa tapahtuvaan muuhun julkiseen esitykseen (16 artiklan 1 kappaleen (a)(ii) kohta). Toisessa sopimusvaltiossa ensiksi tallennetun äänitallenteen suoja rajoitetaan 12 artiklassa määrätyn suojan laajuuden ja voimassaoloajan osalta vastaamaan suojaa, jonka toisen sopimusvaltion säännökset antavat Suomessa tallennetuille äänitteille (16 artiklan 1 kappaleen (a)(iv) kohta).

Lisäksi sopimuksen 17 artiklan nojalla tehdyn varauman mukaan sopimuksen 5 artiklassa mainittuja tarkoituksia varten Suomessa sovelletaan yksinomaan tallennuskriteeriä ja 16 artiklan 1 kappaleen (a)(iv) kohdassa mainittuja tarkoituksia varten sovelletaan tallennuskriteeriä kansallisuuskriteerin sijasta. Nämä tapaukset koskevat kansallisen kohtelun soveltamista sekä suojan laajuuden ja voimassaoloajan rajoittamista vastaamaan toisen sopimusvaltion suojan tasoa.

Eduskunta hyväksyi 4 päivänä lokakuuta 2005 (EV 101/2005 vp — HE 29/2004 vp) ja tasavallan presidentti 14 päivänä lokakuuta 2005 Genevessä 20 päivänä joulukuuta 1996 tehdyn WIPOn esitys- ja äänitesopimuksen (SopS 19/2010, jäljempänä WPPT). WPPT:n Suomen liittymiskirja talletettiin 14 päivänä joulukuuta 2009 Maailman henkisen omaisuuden järjestön WIPOn pääjohtajan huostaan. Liittymiskirjan tallettamisen yhteydessä Suomi antoi WPPT:n 3 artiklan 3 kappaleen mukaisesti ilmoituksen, jonka mukaan Suomi soveltaa Rooman sopimuksen 17 artiklan mukaisesti tekemäänsä äänitallenteiden suojan liittymäkriteereitä koskevaa va-

HE 119/2015 vp

raumaa myös WPPT:n kohdalla. WPPT tuli Suomen osalta voimaan 14 päivänä maaliskuuta 2010.

Koska Suomi on tehnyt edellä selostetuvin tavoin Rooman sopimuksen 17 artiklassa tarkoitetun 5 ja 16 artiklan soveltamista koskevan varauman, Suomessa on sovellettu Rooman sopimuksen 5 artiklan mukaisen äänitetuottajan kansallisen kohtelun osalta yksinomaan tallennuskriteeriä ja 16 artiklan 1 kappaleen (a)(iv) kohdassa mainittuja tarkoituksia varten (korvaus äänitteen käyttämisestä) tallennuskriteeriä kansallisuuskriteerin asemasta. Tämän vuoksi myös WPPT:n liittymisen yhteydessä oli tarpeen antaa WPPT:n soveltamista koskeva ilmoitus äänitallenteiden suojan liittymäkriteerien osalta.

Suomessa tekijänoikeuslain (404/1961) mukaista suojaa saa Suomessa tai muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa (jäljempänä ETA-maa) tallennettu äänite ja sille tallennettu esitys tuottajan kansalaisuudesta taikka toimi- tai asuinpaikasta riippumatta Euroopan unionissa sovellettavan kansallisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon pohjalta. Jos äänite on tallennettu Euroopan talousalueen ulkopuolisessa Rooman sopimuksen tai WPPT:n sopimusvaltiossa, äänite saa sopimusten mukaista suojaa Suomessa sopimusten kansallista kohtelua koskevien määräysten ja niihin tehtyjen sopimuksissa sallittujen varaumien mukaisesti.

Suomessa tallennettu suomalaisen tuottajan äänite on suojattu kansallista kohtelua koskevien sopimusmääräysten mukaisesti myös muissa Rooman sopimuksen ja WPPT:n sopimusvaltioissa. Muussa kuin ETA-maassa tallennetun suomalaisen tuottajan äänitteen suoja kyseisessä maassa määräytyy sen maan lainsäädännön mukaisesti kansallisen kohtelun pohjalta.

Kansainvälisten sopimusten ulkopuolisissa valtioissa äänitteiden suoja määräytyy näiden maiden lakien mukaisesti eikä sopimuksista aiheutuvia kohteluelvoitteita ole.

Äänitystekniikoiden kehitys on johtanut siihen, että musiikkia sisältävät äänitallenteet tai niiden osat, kuten musiikkikappaleen yksittäiset ääniraidat (esimerkiksi basso-, rumpu- tai lauluraita) yhä useammin äänitetään useassa eri maassa. Äänitallenteeseen kohdistuvan tekijänoikeudellisen suojan ja sen soveltamisen kannalta jokainen musiikkikappaleen ääniraita on merkityksellinen. Tästä aiheutuu ongelmia esimerkiksi sen suhteen, mitä maata pidetään musiikkikappaleen tallennusmaana. Kansainväliset sopimukset jättävät kysymyksen avoimeksi.

Digitaalisen jakelun lisääntymisen myötä musiikin tuotanto ja jakelu eivät tapahdu enää yksinomaan albumien muodossa, vaan kuluttajat ostavat enenevässä määrin yksittäisiä musiikkikappaleita digitaalisissa formaateissa. Tällaisessa tilanteessa jokaista musiikkikappaletta ja sen saamaa suojaa on tarkasteltava omana kokonaisuutenaan. Oikeuksien hallinnointi voi olla tehokasta ja toimivaa vain, jos käytävissä ovat riittävän tarkat tiedot äänitteen tallennuspaikoista. Äänitteen tai sen osan tallennusmaata ei kuitenkaan yleensä ilmoiteta äänitteen yhteydessä, eikä yksittäisten ääniraitojen tallennuspaikoista myöskään pidetä luetteloa, jonka pohjalta oikeuksien hallinnointi voisi tapahtua.

Ainoana äänitetuottajan suojan liittymäkriteerinä sovellettava tallennuskriteeri on tehnyt kansainvälisen suojajärjestelmän ylläpitämisen mahdottomaksi. Tallennuskriteeriä sovellettaessa äänitallenteiden suoja Suomessa toteutuu sattumanvaraisesti, kun äänitallenteet tallennetaan useammassa maassa. Tilanne on vaikuttanut sekä kotimaisten että ulkomaisten äänitetuottajien ja esittävien taiteilijoiden nauttimaan suojaan Suomessa.

Pohjoismaat, joita varten Rooman sopimukseen otettiin yksinomaan tallennuskriteerin soveltamisen mahdollistava 17 artikla, ovat Suomea lukuun ottamatta jo aiemmin siirtyneet soveltamaan tallennuskriteerin ohella kansallisuuskriteeriä äänitetuottajan oikeuksien osalta.

HE 119/2015 vp

Suomessa siirryttiin soveltamaan tallennuskriteerin ohella kansallisuuskriteeriä 1 päivänä kesäkuuta 2015 voimaan tulleella tekijänoikeuslain muutoksella (607/2015).

Eduskunta hyväksyi 10 päivänä maaliskuuta 2015 hallituksen esityksen laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta (EV 336/2014 vp — HE 181/2014 vp), jolla Suomessa sovellettaviin äänitallenteiden suojan liittymäkriteereihin lisättiin kansallisuuskriteeri. Lailla muutettiin tekijänoikeuslain 64 §:n 2 momenttia siten, että lain 46 §:n säännöksiä äänitallenteen tuottajan suojasta sovelletaan Suomessa tallennettujen äänitallenteiden lisäksi äänitallenteisiin, joiden tuottaja on Suomen kansalainen tai suomalainen yritys taikka jonka tuottajalla on Suomessa vakinaisen asuinpaikka tai toimipaikka.

Tämän hallituksen esityksen tarkoituksena on saattaa Suomea velvoittavien kansainvälisten sopimusten soveltamisalojen rajoitukset vastaamaan tekijänoikeuslain muutosta, jonka mukaan äänitallenteen suojaan sovelletaan tallennuskriteerin lisäksi kansallisuuskriteeriä. Suomessa ei edelleenkään sovelleta julkaisukriteeriä, minkä vuoksi nykyisen varauman peruuttamisen lisäksi edellä mainitun yleissopimuksen soveltamisesta tulee antaa uusi ilmoitus ja WIPO:n esitys- ja äänitesopimusta koskevaa ilmoitusta tulee muuttaa.

Rooman sopimuksen 18 artiklan mukaan varauman tehnyt sopimusvaltio voi uudessa Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille tehdyssä ilmoituksessa rajoittaa varauman soveltamisalaa tai peruuttaa sen. Äänitallenteiden suojan liittymäkriteereitä koskevan Rooman sopimuksen 5 artiklan 3 kappaleen mukaan ilmoitus julkaisu- tai tallennuskriteerin soveltamatta jättämisestä voidaan tehdä sopimuksen hyväksymisen jälkeen, jolloin ilmoitus tulee voimaan kuusi kuukautta sen jälkeen, kun varaumasta on ilmoitettu sopimuksen tallettajalle.

Jos WPPT:n sopimuspuoli käyttää hyväkseen Rooman sopimuksen 5 artiklan 3 kappaleen mukaisia tai saman sopimuksen 5 artiklan soveltamiseksi sen 17 artiklan mukaisia mahdollisuuksia, sen tulee WPPT:n 3 artiklan 3 kappaleen mukaan antaa mainittujen sopimusmääräysten mukainen ilmoitus WIPO:n pääjohtajalle. Kun Suomi peruuttaa Rooman sopimukseen tekemänsä 17 artiklan mukaisen varauman ja antaa uuden 5 artiklan 3 kappaleen mukaisen ilmoituksen julkaisukriteerin soveltamatta jättämisestä, Suomen tulee ilmoittaa asiasta WPPT:n tallettajalle WIPO:n pääjohtajalle ja muuttaa aiemmin antamaansa ilmoitusta vastaavasti. Rooman sopimukseen tehdyn varauman peruuttaminen ja uusi 5 artiklan 3 kappaleen mukainen ilmoitus sekä WPPT:n liittymisen yhteydessä annetun ilmoituksen muuttaminen tulevat voimaan samanaikaisesti kuuden kuukauden kuluttua ilmoitusten tallettamisesta.

Tekijänoikeuslain 64 §:n 2 momenttiin tehty äänitallenteiden suojan liittymäkriteereiden muutos edellyttää vastaavan muutoksen tekemistä myös säännöksiin tekijänoikeuslain soveltamisesta Euroopan talousalueeseen kuuluvista valtioista peräisin oleviin suojan kohteisiin. Euroopan unionissa sovellettavan kansallisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon pohjalta Suomen lainsäädäntöä sovelletaan käytännössä ilman nimenomaisia säännöksiäkin Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiseen. Selvyyden vuoksi ETA-maita koskevia soveltamis säännöksiä muutetaan niin, että äänitallenteiden tuottajat saavat suojaa tallennuskriteerin lisäksi kansallisuuskriteerin nojalla. Muutosesitys valmistellaan opetus- ja kulttuuriministeriössä.

2 Esityksen vaikutukset

Esityksellä saatetaan Suomen kansainvälisiin sopimuksiin tekemät varaukset ja ilmoitukset vastaamaan voimassa olevaa kansallista sääntelyä.

HE 119/2015 vp

Tekijänoikeuslain muutoksella 607/2015 on äänitallenteiden suojan osalta otettu käyttöön tallennuskriteerin lisäksi kansallisuuskriteeri. Muutoksen vaikutuksia on käsitelty hallituksen esityksessä HE 181/2014 vp.

3 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä yhteistyössä ulkoasiainministeriön kanssa. Oikeusministeriö on antanut esitysluonnoksesta lausunnon.

4 Voimaantulo

Rooman sopimuksen 17 artiklan mukaisesti tehdyn varauman peruuttaminen ja 5 artiklan 3 kappaleen mukainen ilmoitus sekä WPPT:n 3 artiklan 3 kappaleen mukaisesti annetun ilmoituksen muuttaminen tulevat voimaan kuusi kuukautta sen jälkeen, kun niistä on ilmoitettu tallettajina toimiville Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille (Rooman sopimus) ja Maailman henkisen omaisuuden järjestön WIPO:n pääjohtajalle (WPPT).

5 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen. Eduskunnan hyväksyminen vaaditaan myös tällaisen velvoitteen irtisanomiseen.

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan määräys on luettava lainsäädännön alaan kuuluvaksi, jos se koskee jonkin perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita, jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla tai jos määräyksessä tarkoitettua asiasta on jo voimassa lain säännöksiä taikka siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Perustuslakivaliokunnan mukaan kansainvälisen velvoitteen määräys kuuluu näiden perusteiden mukaan lainsäädännön alaan siitä riippumatta, onko määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (esimerkiksi PeVL 11/2000 vp ja PeVL 12/2000 vp). Perustuslakivaliokunnan lausuntojen mukaan eduskunnan hyväksyminen on hankittava sellaisen varauman tai vastaavan peruuttamiseen, jonka eduskunta on hyväksynyt tai jonka hyväksymisestä eduskunnan olisi vallitsevan perustuslain tulkinnan mukaan tullut päättää (esimerkiksi PeVL 4/2001, 61/2001 ja 9/2003vp).

Sekä Rooman sopimukseen tehty varauksena että WPPT:hen liittymisen yhteydessä annettu ilmoitus koskevat äänitallenteiden suojan liittymäkriteereiden soveltamista. Äänitallenteeseen kohdistuvien oikeuksien alueellisesta soveltamisesta on säädetty tekijänoikeuslain 64 §:n 2 momentissa.

Rooman sopimukseen tehdyn varauman peruuttaminen vaatii eduskunnan suostumuksen, koska varauman hyväksyminen kuuluisi vallitsevan perustuslain tulkinnan mukaan eduskunnan päätettäväksi varauman kohdistuessa sopimusmääräykseen, jonka mukaisista asioista edellä selostetun mukaisesti on Suomessa säädetty tekijänoikeuslain 64 §:n 2 momentissa ja joka näin ollen kuuluu lainsäädännön alaan. Myös Rooman sopimuksen määräysten soveltamista koskeva uusi ilmoitus, kuten myös WPPT:hen liittymisen yhteydessä annetun ilmoituksen muuttaminen, vaatisivat eduskunnan suostumuksen, koska ilmoitusten kohteena olevat sopimusmääräykset koskevat tekijänoikeuslain 64 §:n 2 momentissa säädettyjä asioita.

HE 119/2015 vp

Perustuslain 94 §:n 2 momentin mukaan kansainvälisen velvoitteen hyväksymisestä päätetään äänten enemmistöllä. Jos ehdotus velvoitteen hyväksymisestä koskee perustuslakia, se on kuitenkin hyväksyttävä päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä. Sopimukset eivät koske perustuslakia, joten päätös varauman peruuttamisesta ja uuden ilmoituksen antamisesta sekä aiemman ilmoituksen muuttamisesta voidaan tehdä äänten enemmistöllä.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että

eduskunta hyväksyisi Roomassa 26 päivänä lokakuuta 1961 tehdyn esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien sekä radioyriyten suojaamista koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (Rooman sopimus) 17 artiklan mukaisesti Suomen tekemän varauman peruuttamisen,

eduskunta hyväksyisi annettavaksi Rooman sopimuksen 5 artiklan 3 kappaleen mukaisen ilmoituksen, jonka mukaan 5 artiklan yhteydessä ei sovelleta julkaisukriteeriä, ja

eduskunta hyväksyisi Genevessä 20 päivänä joulukuuta 1996 tehdyn WIPO:n esitys- ja äänite-sopimuksen 3 artiklan 3 kappaleen mukaisesti Suomen antaman ilmoituksen muuttamisen siten, että Suomen tasavalta käyttää hyväkseen Rooman sopimuksen 5 artiklan 3 kappaleen mukaista mahdollisuutta ja viittaa Rooman sopimuksen yhteydessä antamaansa ilmoitukseen, jossa se totesi, että sanotun sopimuksen 5 artiklan yhteydessä ei sovelleta julkaisukriteeriä.

Helsingissä 19 päivänä marraskuuta 2015

Pääministeri

Juha Sipilä

Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen